

HITKÖZSÉGI HÍRADÓ

NEM AZ A ZSIDÓ, AKINEK A SZÜLEI AZOK VOLTAK, HANEM AKINEK A GYERMEKE IS AZ LESZ! (Simon Peres)

Budapesten jártunk...

Vasárnap reggel a Menház előtt várakozó autóbusz jelezte, hogy a Komáromi Zsidó Hitközség és szimpatizánsai kirándulni indulnak Budapestre. Az első percekben, még az indulás előtt, Piczek Ferenc köszöntötte Pasternák Antalt kerek születésnapja alkalmából a résztvevők nevében.

Számtalanszor beszámoltunk arról, hogy a régió más településeinek lakói tekintettük meg szakszerű vezetéssel, majd a zsinagógával és annak kertjé-

Bródy János és Mahó Andrea a Dohány utcai zsinagógában...

is aktívan bekapcsolódnak a közösség életébe, ezúttal nem ők jöttek Komáromba, hanem mi mentünk értük, hogy közösen töltsünk el egy feledhetetlen napot Magyarország fővárosában.

A tatai és bicskei megálló után érkezünk meg a Dohány utcai Zsinagóghoz, ahol először a Zsidó Múzeumot

is ismerkedhettünk. Mindkét idegenvezetőnkől sok hasznos információt hallottunk. Délelőtti programunk a Hősök temploma melletti emlékfánál ért véget. A szabadidő alatt sokan sétáltak végig az egykori pesti zsidó negyed utcáin. Délután kettőkor indult tovább buszunk a Bethlen térre, ahol már sze-

retettel vártak régi ismerőseink, a körzet tagjai. A Bethlen tériek nemrég városunkban jártak, és az ő látogatásukat viszonztuk. Kálmán Tamás, a körzet elnöke és egyben főkántora köszöntötte csoportunkat.

Az ő és Altmann Sándor, samesz vezetésével megtekintettük a zsinagógát, az új játszóteret és a dísztermet. Deutsch Róbert főrabbi beszélt a körzet múltjáról és jelenéről, szívhez szóló tanítása nagy hatással volt a jelenlévőkre. A téli imateremben gazdagon terített asztalok vártak. Paszternák Tamás, a KZSH koordinátora megköszönte a szívélyes fogadtatást, és átadta hitközségünk ajándékait a körzet vezetésének.

A főrabbi úr külön köszöntötte közösségünk elnökét Pasternák Antalt, aki a kirándulás előtti napon ünnepelte 60. születésnapját. Volt még közös éneklés Kálmán Tamás főkántor úr vezetésével, majd Magen István úr kért szót, aki zsidótárgyú könyvekkel ajándékozta meg a vendégeket.

A férfiak átvonultak a délutáni imára a zsinagógába, majd abban a reményben vettünk búcsút a Bethlen téri közösségtől, hogy legközelebb Komáromban találkozunk.

Aki azt gondolná, tovább már nem lehetett fokozni az élményeket, téved. Az utat Az Élet Menete Alapítvány jótékonyági koncertje koronázta meg. A Dohány utcai Zsinagógában „Komárom” feliratú lapok jelezték csoportunk helyét. Az esti programra újabb hittestvéreink is csatlakoztak hozzánk, így a komáromi csapat száma meghaladta a 40-et.

(Folytatás az 5. oldalon)

Chanuka Komáromban

A Komáromi Zsidó Hitközség ezúton hív meg minden Kedves Érdeklődőt chanukai ünnepségre, melyre 2008. december 21-én (az első gyertyagyújtás napja) 14:00-kor kerül sor a komáromi Hotel Európa különtermében.

Ünnepi tanítást ad Megyes Pál az

Országos Rabbiképző- Zsidó Egyetem rabbihelyettes szakos hallgatója, a gyertyákat Schwesoff Dávid kántor gyűjtja meg.

Minden érdeklődőt finom ételekkel és fánkkal várunk!

Ünnepeljünk együtt!

Támogatónk

nka

Nemzeti Kulturális Alap

Búcsú a dunaszerdahelyi közösség megbecsült tagjától

Megrázó hír érkezett Dunaszerdahelyről november utolsó napjaiban. Életének 60. évében hosszantartó súlyos betegségben elhunyt Reisz Árpád, a Dunaszerdahelyi Zsidó Hitközség elöljáróságának tagja. A helyi futballklub, a DAC egykori csapatvezetőjeként a város megbecsült polgára volt. A régió zsidóságáért végzett áldozatos munkájáért néhány éve Kehila Regio díjban részesült a Zsidó Kultúra Európai Napja alkalmából. Búcsúnk lapunk rendszeres Olvasójától, a Csallóköz zsidó közösségének közismert tagjától.

A család gyászában osztozunk, emléket örökké őrizzük.

a Hitközségi Híradó szerkesztői

A Menház felújítása

November utolsó hetében a villanszerelők folytatták a korábban megkezdett munkálatokat, új vezetékek kerültek a Wallenstein Zoltán terembe és részben a zsinagógába is. A szigetelési munkálatok második, befejező szakasza december első hetében indult.

Az új ablakok február közepéig érkeznek meg. A munkálatok miatt a KZSH decemberi és január rendezvényei külső helyszíneken lesznek. Bízunk abban, hogy februárban már visszaköltözhetünk a megújult falak közé. A rekonstrukcióról folyamatosan beszámolunk.

-p-

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

2008. január 1-től támogatását az alábbi bankszámlaszámokra küldheti (támogatás személyesen a KZSH titkárságán és csekken is lehetséges):

Korona és devizaszámlák egyaránt!

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vgy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Nemzetközi átutalás külföldről:

A KZSH címe: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatinova 33, 94501 Komárno
vagy

IBAN: SK525200000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Bankunk címe: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Köszönjük!

Faliújság rövid hírek

✧ A KZSH-t, a HH-t és a Shalom klubot támogatták: Megyesi család (Budapest), Bruckner Ibolya (Ógyalla), Canová Marta (Komárom) és anonimításukat kérő adományozók. Köszönjük!

✧ Pályázati támogatásokból decemberben újabb könyvekkel és DVD-kkel gazdagodik a Spitzer Béla Kis-könyvtár.

✧ A SZLOZSIHISZ vezetőségi gyűlésén számos új szlovák nyelvű kiadványt kaptunk hozzá, melyek könyvtárunkban tanulmányozhatók.

✧ Wilhelm Parnes Ági Izraelből az ötvenes évekből származó dokumentummal gazdagította a Schnitzer Ármín Mikromúzeumot. Köszönjük!

✧ Továbbra is várjuk dokumentumainkat állandó kiállításunkhoz!

✧ Csóka Tibor, a Selye János Egyetem hallgatója a Menháziról készített prezentációt egyetemi szemináriumához. Munkájában Paszternák Tamás koordinátor segítette.

✧ Új digitális fényképezőgépünknek köszönhetően (holland pályázati támogatásból) 2009-ben még több képvel gazdagodik lapunk.

Magyarországi olvasóink figyelmébe: Kedves Olvasónk!

Kérjük, hogy az egyházaknak adható személyi jövedelemadója 1 százalékát a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (MAZSIHISZ) részére ajánlja fel a 0358-as technikai számon. A MAZSIHISZ rendszeresen támogatja a KZSH munkáját!

Hitközségi Híradó (Spravodaj) – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja (mesačník ŽNO v Komárne). Alapítva 1996-ban (1996), **főszerkesztő** –
 séfredaktor: Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak** – spolupracovníci: Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő** – grafická úprava: Saláth Richárd, **olvasószerkesztő** – jazyková korektúra: Vadász Magda (Budapest), Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomtatás** – tlač: Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe** – adresa ŽNO: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 2673/08. **ISSN** 1337-091x. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!** S finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky – a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma támogatásával.

TRADÍCIÓ - a komáromi zsinagóga hitéleti oldala

Hanuka Ünnepeinek történeti háttere

(az idén december 21-én naplementétől 29-én estig)

Hanuka (héberül: **החנוכה**, *felszentelés*), a fények ünnepe.

Hanuka ünnepe emlékezik a Makkabeusok szíriai görögök feletti győzelmére (i. e. 165.), a jeruzsálemi szentély megtisztítására és újraavatására, valamint a nyolc napon át égő mécses csodájára. Azon zsidó ünnepek közé tartozik, melyek nem a Tórán alapulnak (ilyen még például Purim), abban egyedi, hogy egy hadi eseményt örökít meg a nép emlékezetében.

Hanuka – Felszentelés. Az i. e. II. század közepén a Júdeát kormányzó görög uralkodó IV. Antiochosz, az eddig vallási önállóságot élvező Júdeában korlátozó intézkedéseket vezetett be, hogy elősegítse a hellenizmus térhódítását. Elhelyezte Zeusz szobrát a szentélybe, megszenteltetve azt, és arra kötelezte a zsidókat, hogy a Tóra szigorú tilalmát megszegve boruljanak le a városokban körülhordozott bálványok előtt. Ennek hatására egy Modiin nevű kisvárosban a Hasmonaeus családból származó Mátitjáhu felkelést robbantott ki, majd fia, Júda Mákábi vezetésével egy maroknyi zsidó csapat győzelmet aratott a túlerőben lévő szír-görögök felett, megtisztították a szentélyt, és újból felavatták azt. Ennek emlékére nevezték el az ünnepet hanukának, ami héberül „felszentelést” jelent.

Szokás még **Chág háOrimnak** – A fények ünnepe - nevezni. Miután a Makkabeusok megtisztították a szent-

télyt, csupán egy napra elegendő kóser olajat találtak, amellyel meggyújthatták a szent gyertyatartót, a Menórát. Új kóser olaj előállítására nyolc napra volt szükség, s ekkor a hagyomány szerint csoda történt: az egy napra elegendő olaj nyolc napon át égett. Ennek emlékére hanuka első napjától kezdve minden este egyel több gyertyát gyújtanak meg a zsidó családok és olyan helyre teszik őket, ahol hirdethetik az isteni csodát. A gyertyatartót, amelybe a gyertyákat helyezik, „hanukia“-nak hívják.

Ez az ünnep a téli estéken különösen meghitt és sok vidámsággal teli. A gyerekek trenderlivel (hanukai pörgettyű) játszanak, olajban sült finomságokat kapnak és hanukai dalokat énekelnek. A nők pedig Hannára és hét fiára emlékeznek, akik inkább a mártírhalált választották mintsem, hogy megszegjék Isten törvényét és

mesz). A szolga segítségével kell meggyújtani a nyolc gyertyát, vagy mécseset. Első nap egyet, másodikon kettőt és így tovább. Az ünnep végén minden láng ég (nyolc plusz a szolga), így szimbolizálva, hogy az olaj kitartott nyolc napig.

Trenderli

A **hanuka** fontos kelléke egy speciális négyoldalú pörgettyű, a trenderli. A jiddis eredetű szó héberül *szövivon* (dreidel, dradel, kreisel, trompo néven is ismerik egyes országokban).

A trenderlivel gyerekek játszhatnak hanuka alatt csoportban. A pörgettyű négy oldalán egy-egy betű olvasható, és ezek a betűk határozzák meg a játékosok által teendő továbbiakat:

A játék addig zajlik ameddig az egyik játékos mindent el nem visz.

Izraelben a **ש** helyett **פ** (pé) szerepel a negyedik oldalon, amely a po szót jelöli a sám helyett. Ennek magyarázata az, hogy a négy betű egy-egy mondatot is alkot:

betű	jiddisül	érték	jelentés	
נ	nun	<i>nischt</i>	semmi	a következő játékos jön
ג	gimel	<i>gantz</i>	minden	a játékos mindent visz (a bankot), mindenki újat tesz be
ה	hé	<i>halb</i>	fél	a játékos a betétek felét viszi (páratlannál a kevesebbet)
ש	sin	<i>shtel</i>	betét	a játékos egyet (vagy kettőt) befizet a banknak

leboruljanak az idegen istenek előtt. Korunkban előfordul, hogy hanuka minden napján ajándékkal kedveskednek a gyermekeknek, ezzel is erősebbé téve a vallási hovatartozás érzését.

A hanukkiának (hanukai menóra) kilenc ága van, nyolc normál gyertyatartó és egy szolga (*sámás* vagy *sá-*

– a diaszpórában **מש היה לודג סנ** (nesz gádol hájá sám), vagyis *nagy csoda történt ott*,

– és Izraelben **הפ היה לודג סנ** (nesz gádol hájá po) *nagy csoda történt itt*.

Megyes Pál

Épül a temetői kerítés

Megkezdődött a 15 méternyi leomlott kerítés cseréje a sírkertben. A munkálatok az időjárás függően folyamatosan zajlanak.

A temetőt üzemeltető Boldi vállalkozás megkezdte a takarítási munkálatokat is, az évek során felgyülemlett lomokat már elszállították. A rendakásról következő számunkban is olvashatnak.

Jövönk, ami összeköt – a régió oldala

A múlt nyomában

Beszélgetés Szamadó Emesével a Klapka György Múzeum (Dél-Komárom) igazgatójával

Oroszlányban születtem, majd az ELTE BTK régész-történelem szakának elvégzése után kerültem a komáromi Klapka György Múzeumba régész-ként, s azóta Komáromban is lakom. Munkába állásommal megindulhatott a múzeum régészeti gyűjtőtevékenysége, addig ugyanis Komárom/Szőny területén, a római kori Brigetióban előkerült leletek más múzeumokat gazdagítottak. 1996 óta vezetem a múzeumot, s látom el a régész és történelmi feladatokat.

Mikor alakult a Klapka György Múzeum, melyek tevékenységének főbb elemei?

A Klapka György Múzeum első állandó kiállítása, a római kőtár 1965. november 7-én nyílt meg az Igmándi erődben. A vezetője Kecskés László helytörténész volt, aki 1995-ben bekövetkezett haláláig látta el ezt a feladatot. A múzeum már 1966-tól, ugyancsak az erődben, időszakos kiállító helyet is működtetett, 1993-ig. 1987-ben nyílt meg a következő állandó kiállítás, a Bécsben élő nyugalmazott tengerészkapitány, Dr. Juba Ferenc magyar tengerészettörténelmi gyűjteményéből, a Városháza alagsorában. A múzeumi főépület 1996-ban került kialakításra az egykori pénzügyőri hivatal, későbbi gyors-és gépiró iskola épületéből, néhai polgármesterünk, az idén 10 éve elhunyt Dr. Krajczár Gyula jóvoltából. Itt mutatjuk be állandó kiállítás keretében az 1990-től Brigetióban folyó régészeti munka eredményeit, a már európai hírű falfestményeket, tárgyi leleteket, valamint időszakos kiállítások keretében feldolgozzuk Komárom történetét, néprajzát, és képzőművészetét. 2001-ben a Czibor Zoltán Városi Sporttelepen nyitottuk meg a Czibor Zoltán Emlékszobát.

A múzeumban jelenleg három főállású szakember dolgozik, egy restaurátor, aki restaurátorműhely hiányában a megyei múzeum tatai műhelyében dolgozik, egy régész kolléga, a hajó-

gyári avar temetőt és telepet kiasó kiváló szakember, Dr. Trugly Sándor személyében és jómagam. Emellett rész munkaidőben egy önkéntes néprajzi gyűjtőt is foglalkoztatunk, Horsa Istvánnét, aki 1997-ben ajándékozta múzeumunknak felvidéki néprajzi gyűjteményét. Az egyre gyarapodó anyagból Naszvadon, Martoson és Nagyigmándon is volt már vendégkiállítás.

A közelmúltban nyílt kiállításuk Komárom 1938-1945 közti történelméről. Mi ihlette a tárlatot? Hogyan gyűjt össze a gazdag anyag?

A Komárom 1938 és 1945 közötti történetét bemutató kiállítás a Visszacsatolás 70. évfordulójára készült. Az ötletet Prohászka Marcell c. iskolai-gazdát adta, aki gyermekként Érsekújvárott élte át az eseményeket. Célunk elsősorban az 1938-as örömteli események bemutatása volt, hiszen az első Csehszlovák Köztársaságban hiába volt, főleg az 1920-as évek közepétől, egy viszonylag demokratikusabb berendezkedés, mint mondjuk a korabeli Magyarországon, melynek következtében az 1919 januárjától csehszlovák uralom alatt lévő Komáromban is élénk kulturális élet (elég, ha csak a Jókai Egyesület tevékenységét nézzük meg) zajlott, az elszakítottság sérelme, szinte minden családban ott volt. Ugyanakkor néhány éven belül egyértelművé vált, hogy az egyesülésnek, a Felvidék déli részei (s majd persze Erdély és a Délvidék) visszacsatolásának nagy ára van: a második világháború és annak minden borzalma, többek között a Komárom lakosságát is mélyen érintő fasizmus. Ezt az ellentmondásokkal teli korszakot próbáltuk bemutatni, a korabeli dokumentumokon és többek között az emberségből, tartásból, vallási és etnikai türelemből, ha úgy tetszik keresztényi szeretetből mindannyiunk számára példát mutató Alapy Gáspár polgármester sorsán keresztül is, akiről soha, semmilyen korszakban nem lehet eleget beszélni.

Éppen ezért nagy öröm volt számunkra, hogy – ha csak néhány hónapra is – kölcsön kaphattuk a polgármester teljes alakos festményét az észak-komáromi Duna Menti Múzeumból.

A kiállítás alapját tehát a korabeli dokumentumok, újságcikkek adják. A dél-komáromi fiókleveletár munkatársa, Kürthy Anna, az észak-komáromi levéltárból Beke Magdolna, a Duna Menti Múzeum könyvtárosa, Fekete Piroska, Mácza Mihály, a múzeum történésze és Szénássy Zoltán helytörténész mellett számos gyűjtő is a segítségünkre volt a munkánkban. Közülük a legjelentősebb anyagot Laborc György Pétertől (Tata) és Hrala Gyulától (Észak-Komárom) kaptuk.

A kiállítás azonban „személyessé”, igazán komáromivá az eseményeket megélték visszaemlékezéseitől vált. Rájuk egyrészt a mindkét városban közzé tett felhívás alapján, másrészt egy komoly csapat gyűjtőmunkája révén találtunk. Turi Zsolt helytörténész, Bilkó István és Rác Lászlóné, a Dél-Komáromi Múzeubarát Kör tagjai, valamint Horsa Istvánné és Trugly Sándor, a múzeum munkatársai közel fél éves munkáját kell megemlítenem.

Az eltelt három év alatt, ez a harmadik nagyszabású helytörténelmi kiállításunk. 2006-ban Komárom és Új-Szőny egyesülésének 110. évfordulójára Komárom 1896 és 1951 közötti eseményeit dolgoztuk fel, 2007-ben Komárom és településrészei, Szőny és Monostor történetét mutattuk be, jövőre pedig az erődrendszer 200. évfordulójára egy hadtörténelmi kiállítást tervezünk. Ezekhez a nagyszabású kiállításokhoz katalógust is készítünk, hogy az összegyűjtött információk a legszélesebb körben ismertté váljanak. A kiállítási katalógus mellett hasonló kiadásban, a Hansaprint Elanders Kft. jóvoltából megjelentettük Alapy Gáspár 1939. és 1944. közötti polgármesteri jelentését is. Mindkettő megvásárolható a múzeumban.

Múzeumuk sokat tett a városban a tolerancia erősítéséért. A jövőben milyen terveik vannak ezen a téren?

(Folytatás az 5. oldalon)

A múlt nyomában

(Folytatás a 4. oldalról)

A témából adódóan, természetesen elsősorban a két Komárom lakosait szólítjuk meg, bár a mostani kiállítás azért szélesebb területeket érint.

A zsidóság kérdése mindig is foglalkoztatott, hiszen Komárom történetének ez egy nagyon kevésbé ismert része és Dél-Komárom sajnos még kevésbé, vagy egyáltalán nem ismeri izraelita polgárainak sorsát, holott – s ez a helytörténeti katalógusainkból is kiderül – a második világháború előtt népes zsidó felekezet volt városunkban, kiváló, köztisztelő álló polgárokkal, akik a háború végére, mondhatni nyom nélkül eltűntek. A szőnyi zsinagógát még 1944-ben lebontották, formájáról csak egy régi képeslapról tudunk képet alkotni, a komáromi pedig, bár még ma is áll, átépítették, zsinagóga jellege teljesen eltűnt, s szintén csak régi képeslapról tudjuk, hogy milyen volt eredetileg.

Régóta jó kapcsolatban vagyunk Szita Szabolcs professzorral, a Holocaust Dokumentációs Emlékközpont történetésével, aki többek között a Csillagerőd második világháborús eseményeinek feldolgozásával is foglalkozik. Nagy megtiszteltetés volt számomra, hogy a második világháborús munkatáborok-

ról készített három részes dokumentumfilmjének első nyilvános vetítése az általam vezetett Múzeumbarát Kör szeptemberi összejövetelén lehetett. Sajnos a film – bár mindkét Komáromban hirdetést kapott – csak viszonylag szűk réteget vonzott. Pedig Siklósi Szilveszter, a film rendezője neves dokumentumfilmes, megrázó alkotást készített. Az erődrendszer történetét feldolgozó, jövő év szeptemberére tervezett kiállításomban is feldolgozásra kerülnek majd a Csillag- és részben a Monostori erődben 1944-ben lezajlott események.

A Holocaust Dokumentációs Emlékközponttal együttműködve és természetesen a város támogatásával hoztuk le Komáromba, idén májusban az Anne Frank életét bemutató utazó kiállítást, melynek a Jókai Mór Gimnázium adott helyet és az iskola diákjai tartották a csoportoknak a vezetéseket. Hasonló jellegű kiállítás lehozatalát a jövő évben is tervezzük.

Nem zsidó volta, hanem komáromi származása miatt foglalkozunk 2009-ben Zsolt Bélával, aki 1895-ben született Steiner Béla néven Dél-Komáromban, az Igmándi út 2. szám alatti házban. Az épületben a családja tulajdonában lévő Lépcsős kocsma és a család lakása volt. Édesanyja, Hirschler

Ilona, férje korai halála miatt férjhez ment Milch Bertalan kereskedőhöz. A neves író, költő, publicista gyermek-és fiatalkorát Komáromban töltötte (erről a korszakról született Villámcsapás című önéletrása), majd Nagyváradon és Budapesten élt, alkotott. A második világháborúban Komáromban maradt családja elpusztult, s neki is nehéz sors jutott. Halálának 60. évfordulójára a Komáromi Napok ideje alatt tervezünk nyitni egy Zsolt Béla emlékkiállítást. A szervezésben, anyaggyűjtésben Rédlí Margit, kulturális-és sajtóreferens, úgyszintén mint Komárom múltját ismerő és mint az irodalmat szerető és tisztelő ember, valamint a Jókai Mór Városi Könyvtár igazgatója, Rabi Lenke is részt vesz. Zsolt Béla életművét megidéző, tervezett kiállításunkhoz elsősorban az író örökösei szolgáltatnak anyagot, de szívesen vesszük és várjuk a komáromiak segítségét is. Kérjük ezért, hogy ha valakinek erről a korról (1895-1920) az akkori Komáromról, magáról a szülőhárról, Zsolt Béla családjáról (Steinerek, Milchek, Weiszek, Bódayk), vagy az író itteni életéről, pl. elemi, vagy középiskolai éveiről bármiféle fényképe, dokumentuma van, hogy jelentkezzen nálam a 06 20 669 3556-os telefonszámon.

-p-

Vezetőségi ülés

A Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetségének elnöksége 2008. november 26-án, szerdán tartotta ülését a Pozsonyi Zsidó Hitközség klubhelyiségében. Az eseményen a KZSH-t Paszternák Tamás koordinátor képviselte. Dr. František Alexander ügyvezető elnök beszámolt az elmúlt hónapok közéleti eseményeiről, a szövetség gazdasági helyzetéről, a 2005-óta tartó időszak könyvvizsgálatának állásáról, a kárpótlásról és a Holokauszt után született generáció segélyezéséről. Dr. Pavel Traubner tiszteletbeli elnök az időszerű, a zsidóságot érintő politikai eseményekről beszélt. Dr. Hodálová a szövetség feleslegessé vált vagyonának felmérését és annak értékesítését végző vállalkozás ügyvezetője ismertette az eddigi lépéseket, majd az elnökség újabb vagyontárgyak értékesítését hagyta jóvá. Fontos megvitatandó kérdés volt a temetések megfelelő lebonyolítása, a régebben felvetett mobil Chevra Kadisha felállítása, mely a tervek szerint 3 központtal rendelkezik majd, abban a három városban, ahol rabbi működik.

Az egyes kis közösségek képviselői beszámoltak napi gondjaikról. Felvetődött a temetői működési szabályzatok kérdése és a póstyéni rabbi, illetve az ottani közösség helyzete is.

A vezetőség az alapszabály értelmében 2009 tavaszára hívja össze a szövetség következő közgyűlését. Örömteli esemény, hogy december 16-án átadják Pozsonyban a helyi hitközség felújított közösségi házát. Az eseményről 2009. évi számainkban olvashatnak.

Budapesten jártunk...

(Folytatás az 1. oldalról)

A Bródy János, Fegya (Budapestre Klezmer Band), Cipó (Republic együttes), Mahó Andrea és Somló Tamás nevével fémjelezett koncert nagy sikert aratott a zsúfolásig megtelt zsinagóga közönsége és csoportunk körében is. A koncert elején hallhattuk Zoltai Gusztáv (MAZSIHISZ-BZSH ügyvezető igazgatója) és Aliza Bin Noun, Izrael állam nagykövetének köszöntő szavait is.

A tartalmas és élményekben gazdag nap után a késő estii órákban érkezünk vissza Komáromba, ismét útba ejtve Bicskét és Tatát.

Köszönet illeti Paszternák Tamást, a kirándulás megálmodóját, Haas Juditot és Pasternák Antalt akik a szervezésben segítségére voltak, Weiss Alízt, a szlovák nyelvre történő tolmácsolásért, a Bethlen téri körzet vezetőit és Gordon Gábort, Az Élet Mente Alapítvány vezetőjét.

STETL – a Hitközségi Híradó kulturális oldala

Az oldal a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma támogatásával jött létre!

Egy újra megjelent Moses Mendelssohn-életrajz

Otto Zarek *Moses Mendelssohn, ein jüdisches Schicksal in Deutschland* c. kötete 1936-ban jelent meg német nyelven, s ugyanabban az évben a budapesti Tábor Kiadó gondozásában magyarul is napvilágot látott *Moses Mendelssohn, egy zsidó sorsa Németországban* címmel. A kötet megjelenésekor a berlini születésű német író, újságíró, dramaturg és színházi rendező, Otto Zarek Magyarországon élt, ahová a nácik hatalomra jutása után 1933-ban emigrált. Új hazájában számos más, a magyar történelemmel foglalkozó munkája is megjelent (pl. Kossuth Lajosról). Az 1936-ban kiadott Mendelssohn-életrajz lektorált, javított változatát a budapesti Babel Kiadó a közelmúltban ismét megjelentette.

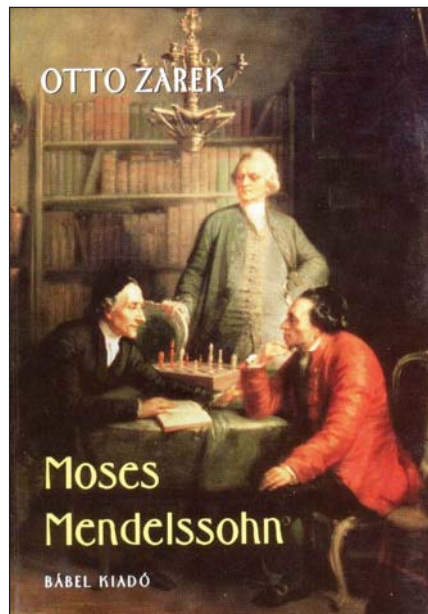
Az 1729-ben Dessauban született Moses Mendelssohn a zsidó felvilágosodás, a Haszkala elindítója, egyben a német és az európai felvilágosodás egyik legnagyobb egyénisége, és a kor filozófiai nyelvének formálója is volt. Nagy hatást gyakorolt a kortársaira, s a német klasszicizmusra is. Barátja, Gotthold Ephraim Lessing német költő és kritikus róla mintázta Bölcs Náthán című közismert színművének zsidó főhősét. Filozófiai munkásságával jelentős hatást gyakorolt a magyar felvilágosodás irodalmára is. *Phaedon, avagy a lélek halhatatlanságáról* című egyik főműve 1793-ban magyar nyelven is megjelent.

Otto Zarek kötetében többek közt figyelemre méltó adatokat találunk a palesztin állam megalapításának korai terveiről. 1770-ben Mendelssohn egy névtelen levelet kap „Egy szolgálatkész, de ismeretlen tisztelője” aláírással. A levélhez egy lepecsételt kéziratot mellékeltek. A küldő utóiratában azt a különös kérést fejezi ki: „A mellékletet ne nyissa ki addig, amíg nincsen egyedül: és szíveskedjék a pecsétet levágni, nem feltépni.”

A mellékelt kézirat, gondosan lepecsételt írás elveszett. De Mendelssohn válasza, amelynek címe *An einen Mann vom Stande (Egy férfiról és az állapotokról)* „különös, lehetetlen, romantikus tervet árul el. Az ember, aki

névtelen marad, nem kevesebbet javasol, mint a zsidók visszatérését Palesztinába!” (269. o.). Otto Zarek szerint Mendelssohn egy nagy lehetőség szalasztott el azzal, hogy elutasította a névtelent:

„A nagy gondolkozó, a német Platon, e pillanatban azzal a gondolattal áll szemben, hogy a zsidóságot mentse azáltal, hogy visszavezeti őket atyái országába. Talán – a jelek kedvezőek – módjában lett volna az uralkodó fejedelmek tiszteletétől s a világbölcseinek barátságától körülvéve, mint a német vidék legtiszteltebb zsidója e világjelentőségű tervet végre-

hajtani. Stefan Zweig szavai szerint ez az óra 'az emberiség csillagfényes órája' lehetett volna. Mit jelenthetett a cionizmus gondolata a német zsidó elnémetesítésének előharcosa előtt? Nem lehetett más válasz, mint hogy Moses Mendelssohn elutasítja a névtelen tervezőt. De – az elutasítás kitérés a kérdés elől, meggyőződésének biztonsága mintha meggyöngyölt volna, s ő maga, aki hiába burkolózott a filozófus kopott köpenyébe, ő, aki a maga módján vállalkozott a zsidóság megmentésének kiharcolására, az ismeretlen férfi különös gondolatában megsejti a terv nagyságát és szépségét.

A levelet németül írták. Ez a körülmény és a szerző félelme a felfedezte-

téssel szemben világosan mutatják, hogy a zsidók jóakarátú megmentője német keresztény volt. (A Jeruzsálemről álmódó, az atyák országát gyászoló zsidónak nem lett volna a terv miatt félelemre oka.) Egy német eljut a cionizmus gondolatához – és Mendelssohn engedni elsikkadni! (269–270. p.)

Mendelssohn később is kap egy hasonló, meglepő ajánlatot, mégpedig az angol Monster birodalmi bárótól, „Őfensége, York hercegnőjének titkos tanácsosa”-tól, „számos rend lovagja”-tól. „Egy olyan férfi, mint Ön, akinek csodálatos írásai méltán vívták ki Németország csodálatát és háliját” – írja többek közt Mendelssohnhoz írt levelében a báró, majd rátér meglepő tervére:

„Alkalmam nyílik arra, hogy az egyik legnagyobb németországi folyó partján kis, teljesen független országocskát vásárolhassak meg. Az egész terület háromszáz hold legelőből áll, s most egy bérlő kezében van, ennek folytán kopár, kihasználatlana talaj, ahol sem a lakosok szokásai, sem privilégiumai nem állnak egy új település útjában. Azt akarnám, hogy ezeket az előnyöket kihasználva az egész területet várossá építsük, és ott egy kicsiny, de nem kevésbé boldog és vagyonos nemzetet alapítsunk. Ezerféle ötlet jutott már eszembe, míg végre az egyik különösen csábítóknak tűnt szememben, amit most az Ön ítélete alá bocsátok. Az Ön nemzete, uram, többé-kevésbé elnyomottan él, minden országban, polgárjoguk sehol sincs, a nyilvános élet és közhivatalok elérhetetlenek az Önök számára. Jöjjön hozzám száz család az Ön nemzetéből, a terület felét örök tulajdonul nyerik el, a másik felét keresztényeknek adom, mert az ön nemzetbelije nem értenek bizonyos nélkülözhetetlen munkákhoz. A felségjogokat, s bizonyos privilégiumokat magamnak tartanék meg. Külön terhek nincsenek s nem is lesznek. Egy magisztrátusfélélt létesítenék, ami egyforma számból állna zsidókból és keresztényekből, s abban magam elnökelnék...” (274. és 275. o.)

(Folytatás a 7. oldalon)

Macesz Maci és Sófár Süni kalandjai avagy az ifjúság oldala

Kiállítás Budapest

A pokol traktátusa képekben címet viseli Schöner Alfréd főrabbi, az OR-ZSE rektora, legújabban bemutatott könyve (Gabbiano Print Nyomda és Kiadó Kft.), s ennek kapcsán a Magyar Zsidó Múzeum második emeletén, három helyiséget elfoglaló időszakos (2009. február 1-jéig nyitva tartó) kiállítás is.

A teltházás eseményen, megjelentek a Hitközség vezető tisztségviselői, valamint az Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem prominensei is. Az első helyiségben, ahol egyúttal egy filmvetítés (zsinagóga, temető) is zajlott a nagykanizsai hitközség történetéről, rabbikről-kántorokról, az izraelita nőegylet tagjairól lehet olvasni. Tovább sétálva képekben láthatóak a nagykanizsai chevra könyv illusztrációi, majd a harmadik teremben kegytárgyak: tórákorona, jad, perselyek, rimonok tekinthetők meg. **Békési Éva**, a Múzeum igazgatója üdvözölte a megjelenteket, majd kifejtette, több szempontból is közös ünnep ez az esemény, a tudomány, kultúrák, nagy szellemek közötti interaktív kiállítás, amely alkalmasnak mutatkozik társművészetek találkozására is. Majd köszönetet mondott mindazoknak, akiknek segítségével a kiállítás létrejöhett.

Benedek István Gábor (BIG) köszöntőjében elmondta: a megelőző és a jelen kiállítás szellemiségét egyaránt Scheiber Sándor (zcl) egyénisége, munkássága hatja át, majd szólt a könyv megjelenésének kalandos történetéről.

Ez a kötet érdekes módon nemcsak művészettörténeti alkotás-ként, hanem egyfajta sajátos történelem-, földrajzi könyvként van jelen, jidishkeitet ad, s időutazást tesz hangsúlyozta az író-újságíró, mert felidéz a magyarországi zsidóság történetét, a hitközségek hajdan volt megalakulását, tevékenységét is. Feltűnik a sorok között többek mellett - tette hozzá BIG - Lów Lipót, Nagykanizsa első rabbijának alakja, s ugyanekkor Schöner felvázolja azt a nagyszerű közeget, amely igényesen kívánta megmutatni, ábrázoltatni önmagát, például rajzzal örökítve meg a Chevra Kadisa tevékenységét.

Schöner érzékelteti azt a küzdelmet, amelyet a magyar zsidóság folytatott szellemi ereje megmutatása érdekében - emelte ki a szónok, majd hozzátette: Ennél érdekesebb, izgalmasabb, ismereteket és tudást bővítő kiállítás régen volt ebben az országban.

Magát a könyvet **dr. Verebélyi Kincső**, a néprajztudományok doktora, egyetemi tanár mutatta be, átfogóan, nagyon igényesen, minden részletre kiterjedően. Előljáróban beszélt a kötet megszületésének körülményeiről, majd feltette - és meg is válaszolta a kérdést: létezik-e egyáltalán zsidó képzőművészet. Ennek kapcsán elmondta: egyfelől elfogadható az a nézet, miszerint csak egyetemes képzőművészetről lehet beszélni, de annak a felfogásnak is vannak érvei, mely szerint a műtárgyak vallási, rituális funkcióit tartja elsődlegesnek. A kezdetektől napjainkig - emelte ki Verebélyi Kincső - sajátos a zsidó templomépítéssel és épületdíszítéssel, más szóval a zsinagógák művészete, kéziratok, könyvek díszítése, a viselet, s azok a szakrális rendeltetésű tárgyak, amelyek a zsinagógai, vagy az otthoni szertartások kellékei. Ebben a keretben elhelyezve válik különösen érdekessé a könyv. Ugyanakkor a hihetetlenül gazdag képi és díszítőgrafikai anyagokat tartalmazó kötet nem csak a magyarországi zsidó népies grafika. Hanem az általában vett magyarországi népies grafika csúcsteljesítménye.

A szakember sok egyéb mellett kifejtette, hogy a zsidó kultúra alapja az írás, szólt a héber írásművészetről, legnagyobb művelőiről.

„A népi grafika kutatójaként személy szerint is öröm számomra, hogy e könyv megjelenésével a szélesebb közönség is megismerheti ezt a sajátos művészeti területet” - zárta beszédét Verebélyi Kincső.

Schöner Alfréd „szent hely”-nek aposztrofálta a Múzeumot, mint a magyarországi zsidóság egyik legfontosabb egységét, egyúttal megköszönve a lehetőséget, majd egy történetet mondott el, amely a 80-as éveket idézte, a most bemutatott kötet előéletére vonatkozóan. Ennél a pontnál a hála szavaival szólt Drucker Tiborról, aki az előző kiadónál elveszett-megsemmisült kéziratosokat újból elérhetővé tette.

Beszélt a zsidóságot összekötő, több jelentéssel bíró fogalmak közül az OR-ZSÉ-ről, majd név szerint mondott köszönetet, Izsák Gábornak, a Gabbiano Print Kft első emberének, a védnököknek, az előszó írójának, Ungvári Tamásnak, Oláh János lektornak, Kárpáti Juditnak, Kerényi János grafikusművésznek, Schaffer László fotóművésznek, és nem utolsósorban Rusznák Ritának, a kiállítás létrehozójának (kinek szakmai kvalitását, tevékenységét az igazgató asszony és Benedek István Gábor is méltatta).

Az eseményt a könyv megvásárlásának lehetősége és dedikáció zárta.

Gáljuli, Új Élet, Budapest

Egy újra megjelent...

(Folytatás a 6. oldalról)

Mivel egyik ajánlat megvalósításához sem fogott hozzá a címzett Mendelssohn – Otto Zarekhez hasonlóan –, ma csak találgathatunk, hogy vajon milyen eredményeket ért volna el egyik vagy másik ajánlat elfogadásával. Elképzelhető, hogy ha előre sejtette volna a Holocaust szörnyűségeit, másképpen reagált volna. De hát ki lát (látott) a jövőbe? A felvilágosodás hajnalán, a pozitív társadalmi és politikai változások idején valószínűleg a pesszimisták sem jósoltak volna ilyen szörnyű jövőt.

Zarek kiváló stílusban megírt, olvasmányos életrajzi regényből nem csupán Mendelssohnról kapunk egy plasztikus képet, hanem a kortársakról is, mint például Voltaire és az őt és – a némettel szemben – a francia kultúrát bálványozó német-porosz uralkodóról, Nagy Frigyesről is. Az antiszemita Voltaire-hez fűződő kapcsolatának tükrében érthetőbbé válik, miért késlekedett a zsidóság jogainak elismerésével. A színvonalas életrajzokat kedvelő olvasóközönségnek Zarek könyve biztosan nem okoz csalódást.

Otto Zarek: Moses Mendelssohn. Budapest: Bábel Kiadó, é. n. 307 p.

L. Juhász Ilona

Kile Kaleidoszkóp

Budapesten jártunk – fotógaléria

Csoportunk az emlékfánál, a zsinagóga udvarán

Látogatás a Zsidó Múzeumban

Együtt a körzet tagjaival...

A Komáromi Zsidó Hitközség kiemelt programjai 2009-ben

január 25., vasárnap

Előadások és program az ENSZ Holokauszt nap (január 27.) alkalmából Emléktábla avatás a Menház falán, filmvetítés a Jókai Moziban Dél-Komáromban.

április 20-21., hétfő-kedd

Az Élet Menete – utazás Auschwitz-Birkenaubába.

április 25., szombat

Komáromi Napok – nyitott kapuk napja a Menházban.

június 7., vasárnap, 10:30

Megemlékezés a komáromi zsidóság deportálásának 65. évfordulóján a zsidó temetőben.

szeptember 6., vasárnap

Zsidó Kultúra Európai Napja

szeptember 19., péntek

Rosh Hasanah 5770. – a zsidó Újév kezdete.

A KZSH titkárságának hírei

★ A KZSH titkárságán Haas Judit irodavezető hétfőn 15:00-17:00-ig és csütörtökön 10:00-12:00-ig fogadja az ügyfeleket. Tel: 7731-224, e-mail: menhaz@menhaz.sk

★ A titkárság szabadság miatt december 18-tól január 4-ig zárva tart! Az első fogadónap 2009. január 5-én lesz.

A rabbi áldása az ünnepeltre

Zasadnutie vedenia ÚZ ŽNO

Prezídium ÚZ ŽNO v Bratislave zasadalo 26. novembra 2008. našu obec zastupoval koordinátor Tamás Paszternák.

Predseda ústredného zväzu, dr. František Alexander, podal informáciu o udalostiach z predchádzajúcich mesiacov, o ekonomickej situácii, správe audítora za obdobie od roku 2005, o odškodnení a o poskytovaní pomoci pre generácie narodené po holokauste. Dr. Pavel Traubner hovoril o aktuálnych udalostiach týkajúcich sa židovstva. Dr. Hodálová, ktorá je konateľkou firmy vykonávajúcej zameranie a predaj nadbytočného majetku, informovala o vykonaných opatreniach, následne vedenie schválilo možnosť odpredaja majetku. Osobitnou, veľmi dô-

ležitou otázkou bolo prediskutovanie témy pohrebov, založenie tzv. mobilnej Chevra Kadiša, ktorá podľa plánov bude mať tri strediská v tých mestách, kde pôsobí rabín.

Predstavitelia malých ŽNO hovorili o svojich starostiach, napr. otázkach prevádzky cintorínov, situácii židovskej obce v Piešťanoch a tam pôsobiaceho rabína.

Vedenie na základe štatútu zvolá nasledujúce zasadnutie na jar roku 2009. Medzi radostné udalosti patrí aj to, že 16. decembra odovzdajú v Bratislave obnovenú budovu ŽNO. O udalosti Vás budeme informovať v nasledujúcich číslach Spravodaja.

PT

Obnova Menházu

V poslednom novembrovom týždni pracovali v Menházi elektromontéri, montovali nové vedenie v sále Zoltána Wallensteina a v synagóge. Začiatkom decembra sa ukončí druhá etapa izolačných prác. Vo februári budú dodané nové okná. Z dôvodov obnovy sa naše ak-

cie v decembri a v januári budú konať mimo Menházu. Veríme, že už vo februári sa budeme môcť presťahovať do obnovených priestorov. O priebehu rekonštrukcie vás budeme priebežne informovať.

-p-

Správy zo sekretariátu ŽNO

★ Vedúca kancelárie, pani Judita Haasová, prijíma stránky v pondelok medzi 15:00-17:00 hod a vo štvrtok medzi 10:00 -12:00 hod, tel: 7731-224, e-mail: menhaz@menhaz.sk

★ Sekretariát bude z dôvodu dovolenky zatvorený od 18. decembra do 4. januára. Prvý stránkový deň bude 5. januára 2009.

S rabínom...

(Pokračovanie zo strany 3.)

V roku 2006 päťdesiatdva ľudí uskutočnilo dôležitú cestu do Izraela. Boli to väčšinou kresťania (farári a farárky), päť členov židovskej obce, členovia Magistrátu mesta Košíc a vedenia regiónu. Trvala desať dní (100 hodín veľmi poučného cestovania). O tejto ceste sa ešte dnes hovorí v Košiciach, aj keď sú to už dva roky, lebo vo všetkých zanechala hlboký dojem.

Zo všetkých stretnutí, ktoré sme mali v Izraeli sa zmienim aspoň o dvoch najdôležitejších: jedno bolo s rabínom Ša'ar Jašuv Kohenom, hlavným rabínom Haify. Celú našu delegáciu prijal vo Veľkej synagóge. To druhé stretnutie bolo na magistráte v Jeruzaleme, kde sa nadviazali priateľské kontakty medzi predstaviteľmi mesta Košíc a Jeruzalema.

Blíži sa sviatok chanuky. Aký je váš odkaz čitateľom nášho Spravodaja?

K blížiacej sa Chanuke by som povedal, že tak ako vtedy, tak aj dnes má každý národ svoju kultúru a tradíciu a my, Židia, tiež. Nemáme sa za čo hanbiť, keď sa porovnávame s inými národmi. Sme nositeľmi tisícročia trvajúcej kultúry, ktorá ovplyvnila ďalšie veľké monoteistické náboženstvá. Udalosti, ktoré viedli k Chanuke treba poznať a snažiť sa ich zapamätáť. Citoval by som slová, ktoré pred osemdesiat rokmi napísal Moše ben Maimon, zvaný Rambam (Maimonides): „Žid je povinný učiť Tóre svojho syna a svojho vnuka a aj tých, ktorí nespádajú do týchto kategórií.“ A ďalej píše vo svojej stále aktuálnej knihe Jad haChazaka: „Každý je povinný učiť sa, či chudobný, či bohatý, či zdravý, či chorý, či mladý alebo starý. Aj žobrák to má robiť, aj cez deň, aj v noci.“

Maimonides bol lekár, filozof a predseda káhirskej obce a pritom ešte napísal množstvo významných diel, ktoré nám dodnes slúžia. Žil v rokoch 1135 – 1204, t.j. 69 rokov a môže nám byť príkladom toho, čo človek môže dokázať počas svojho života.

Prajem čitateľom Spravodaja Chanuka sameach (veselú chanuku).

Oplotenie cintorína

Začala sa obnova 15-metrového úseku plotu cintorína, práce budú v závislosti od počasia pokračovať priebežne.

Firma Bodi, ktorá spravuje cintorín, začala s jeho upratovaním. Odviezli sa zbytočné predmety. O prácach vás budeme informovať.

-r-

S rabínom Jossim Steinerom v predchanukovom období

Fotka z recepcie ktorú usporiadal primator mesta Košíc pre preživších Šoa pri príležitosti 70-tého výročia „kristalovej noci“

Narodil som sa v Zlatých Moravciach. Moji rodičia boli Irena Reichenbergová z Veľkého Fedimesa a Béla Steiner, ktorý sa narodil v Zlatých Moravciach. Môj starý otec Leopold Steiner prišiel do Zlatých Moraviec okolo roku 1870, takže ja som tretia generácia rodiny, ktorá žila v tomto meste. Môj otec sa zaoberal výrobou plachiet až do roku 1942, keď sme museli utiecť do Maďarska, aby sme sa zachránili pred transportom do koncentračného tábora (Osvienčim alebo Lublin). V marci 1944 sme ilegálne prešli hranice z Maďarska na Slovensko. Skrývali sme sa až do konca vojny na mozoľáckych kopaničiach u rodiny Jána Mozoľáka, ktorý vo svojom dome skrýval a zachránil štrnásť ľudí, členov troch rodín. Po vojne sme žili v Zlatých Moravciach. V roku 1949 som odišiel do Izraela s mojím mladším bratom, ktorý mal vtedy 9 rokov v rámci „aliat hanoar“ (pristahovanie mládeže). Neskôr padol v roku 1969 v boji proti teroristom neďaleko Jordánu.

Rodičia nestihli prísť za nami, lebo padla „železná opona“. Až po štrnástich rokoch sme ich v Izraeli privítali už ako dospelí muži. S nimi prišla aj naša sestra Judita, ktorá sa narodila po vojne. Koenečne bola rodina pohromade.

V Izraeli som chodil do školy v Jeruzaleme a potom som prešiel do Petach Tikvah, kde som už ako 16-ročný chodil do jeshivy. Výučba mala tri zamerania: židovstvo, remeslo a všeobecné vzdelanie rovnaké, ako bolo na iných stredných

školách. Keď som prišiel do Izraela, hovoril som po slovensky a dorozumel som sa po maďarsky. V Izraeli som sa naučil po hebrejsky a jidiš a na strednej škole som sa naučil aramejčinu, biblickú hebrejčinu a základy angličtiny. V roku 1969 som sa oženil s Klaudiou, s ktorou máme päť detí. Stali sme sa starými rodičmi a máme troch vnukov.

Ako ste sa dostali do Košíc?

Pred vyše siedmimi rokmi ma oslovil známy mojej sestry, Jisrael Alexander Grossman, že hľadá človeka, ktorý by bol ochotný starať sa o duchovný život členov obce v Košiciach. A on si myslí, že by som to mohol byť ja. Moja prvá reakcia bola NIE a navrhol som mu, aby hľadal niekoho iného. Ale on opakovane prichádzal a presviedčal ma, aby som to aspoň skúsil. Potom som bol pozvaný predsedom obce v Košiciach, JUDr. P. Sitárom, na návštevu Košíc.. Myslel som si, aspoň si pozriem mesto, v ktorom som nikdy predtým nebol, spoznám obec a potom uvidíme. Rodina tým nebola nadšená, ale snažil som sa ju presvedčiť, že všetko bude v poriadku. V tej dobe som sa zaoberal predajom technických predmetov. Poznali ma v mnohých továrňach a opravovniach ťažkej mechaniky v Izraeli, pretože som cestoval z miesta na miesto. Tie dva týždne v Košiciach stali začiatkom mojej aktivity, ktorá odvtedy už trvá viac ako sedem rokov. Cestujem domov trikrát do roka, a vtedy ma

v Košiciach zastupujú pobožní izraelskí študenti z Košíc. Je ich málo medzi ostatnými študentmi z Izraela.

Medzi týmito izraelskými študentmi a obcou existuje jazyková a veková bariéra. Výsledkom je, že len tí študenti, ktorí sú pobožní, majú motiváciu prísť do obce. Samozrejme všetci izraelskí študenti o mne vedia a obracajú sa na mňa, keď potrebujú pomoc od krajana, ktorý pozná tunajšiu mentalitu a zároveň je zapojený do života na Slovensku. Mali sme aj niekoľko spoločných podujatí.. Bol som pozvaný na spomienku na padlých pred oslavou Dňa samostatnosti (Jom ha'acma'ut) Boli sme spoločne v Slovenskom raji, aj v Banskej Bystrici. Mali sme spolu aj niekoľko sobotných večerov.

Aký je súčasný život druhej najväčšej židovskej komunity na Slovensku?

Židovská obec v Košiciach je súčasťou dnešného židovského života na Slovensku. Sú tu dve vekové skupiny: jedna predvojnová a druhá povojnová. Tretia skupina neexistuje. Máme bežné aktivity, myslím tým modlitby v piatok večer a v sobotu ráno v našej modlitebni na Krmanovej ulici v Košiciach. Máme krúžok, v ktorom sa každý piatok pred modlitbou vzdelávame. Našimi téma sú sedre týždňa, výroky otcov, zvyky a sviatky, dejiny terajšieho Izraela. Naším cieľom je nielen hovoriť o židovstve, ale sa o ňom aj niečo naučiť. Zúčastňujú sa na ňom ľudia, ktorí počas svojho detstva nemali možnosť naučiť sa to tak, ako to bolo tradičné. Preto sa to učia teraz. Aj modlitba počas piatka a soboty obsahuje stručný výklad rôznych tém, ktorý pomáha spoznať členom obce vlastnú kultúru.

Som členom skupiny The Hidden Child (Ukrývané deti) v Košiciach. Aj v tomto rámci si nájdem priestor oboznámiť dnes 60–70-ročných ľudí s obsahom židovstva.

Sú aj takí členovia obce, ktorí prichádzajú do modlitebne len na významné sviatky. Ja mám zavedený systém „otvorených dverí“, takže ku mne môže prísť každý, kto ma potrebuje. Prichádza aj veľa nežidov. Napríklad mám už dlhoročnú spoluprácu s doc. PhDr. Máriou Mičaniovou, CSc., ktorej študenti prichádzajú do modlitebne, aby si vypočuli môj výklad Tóry a Talmudu.

S nežidovskými komunitami máme dobré styky. Som členom komisie pre Cirkevné a spoločenské otázky pri Magistráte mesta Košíc. Veľmi dobrú spoluprácu má naša obec s ekumenickým hnutím v Košiciach, na čele ktorého stojí dekan Teologickej fakulty v Košiciach, Katolíckej univerzity v Ružomberku pán Anton Konečný.

(Pokračovanie na strane 4.)

Podakovanie

Dňa 30. 11. 2008 sa uskutočnil zájazd do Budapešti na charitatívny koncert, ktorý bol organizovaný „Nadáciou pochod života - Az élet menete“ a konal sa v krásnej synagoge na ulici Dohány. V mene všetkých zúčastnených sa chcem poďakovať organizátorom Paszternák Tamásovi a Andrásovi za bezchybnú organizáciu tak návštevy múzea, synagogy a ŽNO okrsku Bethlen tér, kde sa nám dostalo veľmi srdečného privítania.

Strávili sme veľmi príjemný deň v Budapešti ktorý ukončil kvalitný trojhodinový koncert maďarských umelcov. Organizácia celého dňa bol absolútne bezchybná, za čo ďakujeme.

Judita Haasova

Rozlúčka s členom komunity v Dunajskej Strede

V posledných novembrových dňoch sme dostali veľmi smutnú správu z Dunajskej Strede. Po dlhotrvajúcej ťažkej chorobe, vo veku 60 rokov, zomrel Árpád Reisz, člen predstavenstva tamojšej komunity. Bol uznávaným občanom mesta, bývalým vedúcim miestneho futbalového klubu DAC. Za obetavú prácu obdržal pred niekoľkými rokmi pri príležitosti Dňa židovskej kultúry uznanie, cenu Kehila Regio. Lúčime sa s našim pravidelným čitateľom, človekom, ktorý bol pilierom židovskej komunity na Žitnom ostrove.

Vyjadrujeme sústrasť rodine, jeho pamiatka zostane živá.

Redaktori Spravodaja

Žiadame Vašu podporu

Zmena ČÍSLA ÚČTU!

Vážení čitatelia!

Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Od 1. januára 2008 môžete zasielať peniaze na nasledujúce účty (je možnosť platiť osobne na sekretariáte, ako aj poukázanie peňazí šekom):

Účty sú v Sk aj v devízach!

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900- Slovenská sporiteľňa alebo
10103804/5200- OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovenská republika

IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

alebo

IBAN: SK52520000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Ďakujeme!

Krátke správy

✧ ŽNO v Komárne, Spravodaj a Klub Šalom podporili: rodina Megyesi (Budapešť), Ibolya Bruckner (Hurbanovo), Marta Canová (Komárno) a darcovia, ktorí si priali ostať v anonymite. Ďakujeme!

✧ Naša miniknižnica Bélu Spitzera je bohatšia o nové knihy a DVD nahrávky.

✧ Na zasadnutí vedenia ÚZ ŽNO sme obdržali nové slovenské publikácie, ktoré sú k dispozícii v miniknižnici.

✧ Agi Wilhelm Parnes z Izraela darovala Mikromúzeu Ármina Schnitzera dokumenty pochádzajúce z päťdesiatich rokov. Ďakujeme pekne!

✧ Aj naďalej očakávame vaše dokumenty, ktoré následne vystavíme v múzeu.

✧ Poslucháč Univerzity H. Selyeho Tibor Csóka napísal ročníkovú prácu o Menházi. V práci mu pomohol koordinátor Tamás Paszternák.

✧ Naš Spravodaj bude v roku 2009 vychádzať s viacerými ilustračnými fotografiami. Nový digitálny fotoaparát sme získali z holandskej podpory.

SPRAVODAJ יה

Regionálny výlet do Budapešti

V nedeľu ráno bol pristavený autobus pri Menházi, ktorý odvážal členov komunity a sympatizantov do Budapešti. Ešte pred odchodom Mgr. Ferenc Piczek v mene účastníkov zájazdu zablahoževal predsedovi ŽNO, Ing. Antonovi Pasternákovi pri príležitosti jeho okruhlého jubilea.

Už sme vás niekoľkokrát informovali o tom, že aj občania z iných miest sa aktívne zapájajú do nášho spoločenského života. Teraz neprišli k nám do Komárna, ale my sme šli pre nich, aby sme potom spoločne strávili jeden nezabudnuteľný deň v hlavnom meste Maďarska.

Po zastávke v mestách Tata a Bicske sme spoločne prišli k synagóge na ulici Dohány. Najprv sme navštívili Židovské múzeum, kde nám poskytli odborný výklad, potom sme sa oboznámili so synagógou a so záhradou –

spomienkovým parkom. Vypočuli sme si mnoho užitočných informácií. Naš doobedňajší program sme ukončili pri pamätnom strome, umiestnenom vedľa Synagógy hrdinov. V priebehu voľného programu mnohí z nás odišli na prechádzku do ulíc židovskej štvrte mesta. Autobus odchádzal o druhej hodine na námestie Bethlena, kde nás už čakali starí známi, členovia komunity, ktorí boli nedávno u nás v našom meste. Vítal nás Tamás Kálmán, predseda miestnej ŽNO, ktorý je aj miestnym kantorom.

Chanuka v Komárne

ŽNO v Komárne Vás týmto úctivo pozýva na zapálenie sviečok pri príležitosti oslavy sviatku Chanuka, ktorá sa uskutoční dňa 21. decembra 2008 o 14.00 hod v salóniku hotela Európa v Komárne.

O sviatku bude prednášať Pál Megy-

es, poslucháč Židovskej univerzity v Budapešti, sviečky zapáli kantor Dávid Schwesoff.

Očakávame Vás s pohostením, na ktorom nebudú chýbať tradičné šišky!

Príďte s nami osláviť sviatok svetiel!

Synagógu sme si prezreli spolu s ním a miestnym šamesom Sándorom Altmanom, ukázali nám aj nové detské ihrisko a slávnostnú sálu. Hlavný rabín Róbert Deutsch prehovoril o minulosti a prítomnosti obce, jeho slová sa vryli do našich srdiec. V zimnej modlitebni nás čakal bohatostretý stôl. Tu sa za srdečné uvítanie poďakoval koordinátor Tamás Paszternák a odovzdal darčeky vedeniu komunity.

Pán hlavný rabín osobitne pozdravil predsedu našej ŽNO Ing. Antona Pasternáka, ktorý deň pred výletom oslávil svoje 60. narodeniny. Nasledoval spoločný spev pod vedením hlavného kantora, po ňom prehovoril István Mágén a odovzdal vzácnym hosťom knihy.

Muži odišli na spoločnú modlitbu do synagógy. S členmi komunity na námestí Bethlen sme sa rozlúčili v nádeji, že sa opäť stretneme v Komárne.

Ten kto si myslel, že zážitky sa už nedajú stupňovať, sa mýlil, všetci sme totiž išli na koncert, usporiadaný Nadáciou pochodu života. V synagóge boli umiestnené nápisy Komárno, ktoré označovali naše miesta na koncerte. Večer sa k nám pripojili aj ďalší súverci z Komárna. Na koncerte vystupovali János Bródy, Fegya (Budapester Klezmer Band), Cipő (skupina Republic), Andrea Mahó a Tamás Somló, ktorí v preplnenej synagóge zožali obrovský úspech. Na začiatku večera prehovoril Gusztáv Zoltai, predseda ÚZ ŽNO v Maďarsku a prítomných pozdravila aj veľvyslankyňa štátu Izrael Aliza Bin Noun.

Po dni veľkých zážitkov sme neskoro večer dorazili do Komárna, pričom sme sa po ceste zastavili v Bicske a v Tate.

Ďakujeme Tamásovi Paszternákovi za to, že vymyslel a usporiadal tento prekrásny deň, vďaka za organizáciu patrí aj Judite Haasovej a Ing. Antonovi Pasternákovi, Alice Weissovej za tlmočenie, vedeniu obce na námestí Bethlen a vedúcemu Nadácie pochodu života Gáborovi Gordonovi.